

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniae Agrippinae, 1707

Dubium I. Quæ opera tum hoc præcepto tum ab Ecclesia prohibeantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42515

nihilominus ex hac damnatione obligatio illi fit evidens, quia cum ista Lex, prout cadit in certos dies, sit Ecclesiastica, ad Pontificem, qui primarius author est Legis, spectat declarare, an graviter obliget nec ne, ergo cum declaret graviter obligare, evidens est ita esse, *Carden. in 2 Crisi D. 32. n. 11.* Atque ex hac damnatione etiam sequitur, improbabilem esse sententiam illorum, qui dicunt nullum Præceptum graviter obligare, nisi si de aliquo, quod opponatur charitati Dei vel Proximi, nam in primis violare Legem quamcunque ex contemptu illius Legis seu potestatis Legislative, semper est mortale, uti tenent omnes, nec tamen est contra charitatem Dei vel Proximi, deinde certum est, quod Legislatores etiam humani in materia gravi possit graviter obligare, habet enim potestatem præcipiendi & prohibendi non restrictam ad obligationem tantum levem, ergo si declaret se velle obligare graviter, erit obligatio sub mortali, neque tamen transgressio erit contra charitatem Dei vel Proximi. *Nec refertur* quod omne mortale est subjecto, in quo est, expellat charitatem: *Nam* ex hoc tantum sequitur, quod omne mortale opponatur charitati subjective in quantum tollendo gratiam facit abesse Charitatem, sed non ideo semper opponitur objective, quia verum non est, quod omne mortale opponatur motivo formali Charitatis, quod est esse contra Charitatem.

DUBIUM I.

Qua opera tum hoc Præcepto, tum ab Ecclesia prohibeantur.

573 » R. I. Die festo prohibentur omnia opera servilia
» hoc est, quæ & versantur circa materiam externam &

& vel mechanica & illiberalia sunt, v. g. suere, fabricare; vel requirunt tantum laborem corporis, & ab operariis tantum & servis fieri solent.

Ita Doctores communiter. Vid. Laym. L. 4. Tract. 7. Cap. 1. Suar. Fill. & alios ex D. Th. l. c. Unde resolves,

I. Impertinens est ad rationem operis servilis, utrum fiat ex lucro, an recreatione; ex hac an ista intentione pia, vana, & turpi. Cajetan. Suar. Layman l. c. & alii contra Sylv. & Canonistas.

II. Impertinens quoque est, si fiat cum defatigatione & labore, si non; si brevi, si longo tempore, &c. quia nihil horum mutat naturam operis.

III. Servile non est, ideoque nec prohibitum, Festo ludere, choreas ducere, instrumenta musica pulsare, iter facere pedibus, equo, curru, vel navi: unde etiam ad hæc necessaria sunt licita. Navar. c. 13. Tolet. & Laym. Suar. de Fest. c. 27.

IV. Nec servile est, ducere jumenta sine onere; cum id sit iter facere, ut ait Fill. Tract. 27. c. 9. n. 170. Ducere autem jumenta, currus, vel navigium onustum mercibus, est servile. Suar. Fill. l. cc. Quod si tamen ante Festum talia itinera incepta sint, continuatio eorum permittitur, vel ob publicam utilitatem, vel propter damnum, quod aliàs sequeretur.

V. Item nec servile est, si gratis, si pro pretio docere, studere, scribere, transcribere; & secundum quosdam, ut Medinam, Lopez & Armillam, quorum sententiam probabilem docet Laym. n. 3. & 4. contra Sa, Fill. Azor & alios multos, pingere etiam coloribus; (nam de rudibus lineamentis plerique concedunt) terere tamen colores, & non pingere, sed tingere, ut v. g. colorare aseres, vel pannos, dealbare parietes, illiberale est.

- » VI. Videntur etiam excusari posse in typo-
 » graphiis literarum collocatores, quando
 » post divina collocant neglectum pensum,
 » ut habet *Layman num. 3.* Imprimere tamen
 » servile habetur. *Escob. E. 5. c. 4. Suar. Laym. & alii.*
 » VII. Excusat etiam *Fill. n. 169.* distillationem
 » quæ sine corporis fatigatione, potius ad expe-
 » rientiam & peritiam fit, quàm ex officio & arte.
 » VIII. Servile aliqui non putant, (alii contrarium
 » tenent, & excusant per consuetudinem, ad otium
 » aliâque pejora vitanda) venari. *Gran. 2. 2. c. 3. Tit.*
 » *D. 4. S. 7. n. 63.* Aucupari, militare, gladiari, piscari
 » (saltem in fluminibus recreationis gratiâ) &
 » similia: piscatio tamen moderata esse debet.
 » *Vid. Laym. & Fill. q. 12. Bonac. Tom. 2. D. 5. Q. 11.*
 » *P. 2. n. 25. Escob.* qui docet, laboriosam, & ex officio
 » non licere. Similiter quidam excusant puellas
 » ad otium vitandum acu pingentes. *Armil. Azor.*
 » *Palans, Sa, March. Vid. Dian. P. 6. T. 6. R. 15.*
 » & *P. 4. Tract. 4. R. 62.*
 » *Resp. 2.* Prohibentur præterea quædam opera
 » non servilia, quæ dicuntur *forensia*; ut sunt
 » mercatus, Placitum, Judicium ad mortem vel
 » poenam, & strepitus omnis judicialis, id est, actio-
 » nes, quæ ad decisiones causarum, tam civilium,
 » quàm criminalium, tam sæcularium quàm
 » Ecclesiasticarum spectant. *Ita communiter DD.*
 » *ex Cap. I. de Feriis. Unde resolves:*
 » I. Festo non licet citare, adducere testes, id est,
 » exigere Juramentum judiciale, proferre aut
 » exequi sententiam; quæ si feratur, est irrita.
 » *Vid. Laym. c. 2. n. 7.*
 » II. Nec licet emere & vendere res non neces-
 » rias, negotiari publicè vel privatim, inire con-
 » tractus emptionis, locationis, permutationis, &c.
 » (nisi

(nisi ex consuetudine, vel aliis justis causis excu-
sentur) quia intelliguntur nomine mercatus, &
qui prohibitus est *Cap. I. de Feriis*, ut docet *Bonac.*
ex *Suar. c. 13. & Fill. num. 180.*

III. Festo licet excommunicare, dispensare,
Judicem privatim informare, Advocatum
consulere, consilia conficere, eligere, &c. quia
non requirunt strepitum judiciale. v. *Bonac. l. c.*

A D D E N D A.

Q. 137. *Quanam præterea opera censentur servilia.* 574

R. Generatim loquendo, opus servile sic descri-
bitur: *Opus, quod commoditati corporis inservit, &
& servis regulariter fieri solet; vel secundum Illsung*
T. 5. n. 166: Actio, quæ quia vel immediatè in utili-
tatem corporis, vel corporis potius quàm animi viribus
efficitur, vulgaribus communiter hominibus
committi solet: Est tamen maximè habenda ratio
ustis & consuetudinis, nam servilitas operis
maximè pendet ab æstimatione hominum, uti
notant Tamb. & Ills. Nunc addi possunt sequentia:

§. 1. Lineas notis musicis solitas subjici seridè 575
& per se ducere, videtur servile, non tamen
notas scribere aut per accidens tales lineas ducere,
si quæ necessariæ sunt ad notas tum scribendas,
Tambur. L. 4. c. 3. §. 1. num. 7. Nec servilia sunt,
rationes inire vel computus, nec designare in charta
opus alteri fabricandum, Sanch. in Conf. L. 5.
c. 2. D. 14. Castrop. T. 7. D. 2. P. 5. n. 4. Tamb. supra.

§. 2. Servile est ex proposito reficere retia; item 576
retia magno nisu & labore per longum tempus
attrahere, hinc ut liceant similia, fieri debent
finè magno apparatu, *Tambur. num. 9. & §. 2. num. 23.*
Venatio autem & aucupium, quamvis fiant
lucri causâ & ex officio, si fiant finè magno appa-
ratu, die festo licent, quia sunt opera secundum se

communis liberis & servis, *Sanct.* supra, idem dicens de piscatione, quæ fit arundine, & *Dub. 6.* universaliter dicit, omne opus, quod licitum est die festo vel ex se vel ex necessitate vel ex consuetudine, etiam esse licitum, quamvis fiat ob lucrum, nam non ideo fit servile, nec ideo definit necessitas aut Jus faciendi, quod habetur per usum: sculperetamen in cera, creta, gypso, est servile, uti habet communis cum *Tambur. §. 1. num. 10.*

577 §. 3. *Tamb.* n. 11. & *Ills.* supra dicunt licitum esse iter facere in lectica ab hominibus portata, sed dicendum videtur id esse illicitum, quia illa portatio lecticæ est opus servile, ergo non licet, nisi excuset necessitas vel alia causa: Et frustra citat *Tamb.* pro sua sententia *Castrop. P. 5. n. 12.* Item *Bonac.* hic *D. 5. p. 2. n. 25,* nam *Castrop.* loquitur tantum de lectica ab animalibus portata: *Bonac.* autem tantum dicit licitum esse parare ea, quæ necessaria sunt ad Diurnum deportandum, aut ferre secum necessaria ad usum itineris, uti cibum, vestes &c: hæc enim accessoria sunt itineri de se licito in die festo.

578 §. 4. Simpliciter loquendo licita est occupatio modicissimæ applicationis, hinc si cooperatio cum animalibus, ventis, aqua, igne &c. nullam vel modicam habeat applicationem, est licitum illis cooperari; & ita licitum est voce, strepitu, baculo excitare animal ferens onus, molere, distillare die festo. Quod si notabilis applicatio vel cooperatio servilis requireretur, ut si onus esset sæpius imponendum, deponendum; animal sæpius exuendum; induendum; mola sæpe obvertenda; ligna findenda ad alendum ignem &c. foret illicitum, *Tamb. n. 14.*

579 §. 5. Illicitum est die festo imponere laborem hæreticis, hi enim illo *Ecclætiæ Præcepto* tenentur; probabiliter tamen est cum *Laym. L. 1. T. 4. c. 9. n. 3.*

& Diana P. 5. T. 14. R. 7. imponi posse perpetuò amentibus, item infidelibus vel Catechumenis, uti docet idem Diana cum Gran, quia hi, cum non sint baptizati, non sunt Ecclesiæ subditi, nec illius Præceptis obligantur: attamen etiam probabile videtur cum Tamb, n. 16. id non licere, licet enim hi die festo possint laborare, si suâ sponte velint, ob rationem datam, non ideo licebit alteri, qui Præceptis Ecclesiæ tenetur, imponere laborem, quia huic moraliter imputaretur labor & inhonoratio diei: Hanc sententiam non putat probabilem Illsung suprâ, 1. Quia qui mandat puero rationis incapaci die Veneris carnes comedere, vel die festo non audire Missam, non peccat, ergo similiter hic. 2. Qui die festo sine sua cooperatione facit per equos molam circumagi, non peccat, ergo similiter hic. 3. Lex sanctificandi diem festum imponit obligationem personalem, ergo uti non satisfacit Legi, qui die festo audit Missam per alium, jubendo illum audire, sic non facit contra Legem, qui in propria persona non laborat. 4. Adde pro Illsung, qui jubet dispensatum laborare, non peccat, ergo nec peccat, qui jubet laborare non subjectum Legi. R. Hæc dici probabilis, sed non concludunt certò: Ad 1. N. conseq: Quia mandans ista, non ideo censetur carnes comedere aut negligere Missam: è contrâ mandans laborare die festo, censetur per illos laborare tanquam per instrumenta. Ad 2. etiam N. conseq: quia equi aut alia irrationalia non sunt de se apta sanctificare aut profanare diem, si enim fluvius exundans toto die festo evolvat arenas ad litus, nemo dicet profanari Festum: è contrâ homines sunt instrumenta rationalia de se apta sanctificare vel profanare diem festum,

qui enim videret etiam infideles die festo laborantes, diceret, non colunt diem, uti vult Ecclesia; atque in his multum tribuendum est existimationi hominum, uti fatetur *Illsung. Ad 3.* Si argumentum valet, ergo nec facit contra Legem, qui mandat Fideli, ut laboret, quia nec per illum potest audire Missam: itaque *N. conseq.* quia licet ipse non laboret, tamen ipsi imputatur labor alienus & inhonoratio diei fit moraliter ipsius. *Ad 4. N. Conseq.* quia pro dispensato est positiva concessio Ecclesie, quæ facit laborem non censi inhonorativum diei: è contra vult Ecclesia etiam infideles abstinere, quamvis eis imperare non possit.

380 Q. 138. *An peccet mortaliter, qui die festo mandat sex famulis, ut singuli unâ horâ laborent.*

§. 1. Si mandet, ut laborent simul, secluso scandalo est veniale tantum, quia non est una gravis inhonoratio Festi, sed sex leves: è contra si mandet, ut laborent successivè, *Sanch. Bonac. Castrop. Ovied. Trull. Dian. Pasq. Herinx de pecc. D. 7. n. 50. Tambur. §. 2. n. 1.* *Illsung* suprâ aliique communiùs adhuc excusant mandantem à mortali, 1. Quia singuli laborantes peccant tantum venialiter, ergo & mandans: 2. Quia labores illi non possunt moraliter coalescere, cum exercentur à diversis personis habentibus diversas obligationes personales ab invicem independentes: 3. Quia qui in die Jejunii sex hominibus suadet, ut parum comedant, non peccat graviter, quamvis parva illa, quæ à singulis sumuntur, essent materia gravis transgressionis, si ab uno sumerentur, ergo idem est hic.

381 §. 2. Spectatâ ratione videtur probabilius talem mandantem peccare mortaliter, ita *Arsele. T. 2. P. 2. T. 5. c. 3. §. 1. q. 4;* nam 1. Mandans censetur ipsemet principaliter laborare per notabilem diei

partem, adhibitis aliis velut instrumentis, adeoque respectivè ad ipsum coalescunt partes laboris; & cum mandet successivè fieri, re ipsa ponitur gravis inhonoratio Festi, quia ponitur labor per sex horas durans, & quidem moraliter ab ipso eodem, qui causa est hujus totius laboris, ergo mandans est causa gravis inhonoratiois Festi. 2. Si Cajus centum famulos habens, singulis mandaret, ut uno quadrante facerent incendium successivè, ille diceretur esse causa diuturni incendii, quamvis singuli facerent breve incendium; & etiam si apud diversos illa incendia facerent, tamen esset diuturnum incendium, ideoque si ad grave peccatum incendii sufficeret diuturnitas, hic posuisset grave incendium; sed sic se habet res in nostro casu, nam ad gravem inhonorationem Festi sufficit diuturnitas inhonoratiois, ergo. 3. Cajus mandans decem famulis, ut singuli à Titio furentur solidum, peccat mortaliter, licet singuli tantum venialiter, quia ab eodem Cajo moraliter ponuntur singula furta, & totum damnum, ergo similiter hic, uti enim illa partialia furta uniuntur ratione unius damni à Cajo causati, ita singuli labores ratione unius diuturnæ inhonoratiois à mandante causatæ. 4. Saltem hoc est graviter scandalosum, nam posset quis abuti multitudine hominum, & facere, ut toto die in sua domo serviliter laboraretur, quod utique esset graviter inhonorativum Festi, ergo.

§. 3. Ad argumenta contraria facilis est responsio, 582

Ad 1. N. *conseq*: nam singuli labores non coalescunt respectu laborantium, quia hi independenter ab invicem laborant: è contrà omnes laborant dependenter ab uno mandante, ergo est ratio, cur respectu hujus coalescant: & sic patet etiam ad 2.

Ad 3. N. Conseq: Disparitas est, quòd per omnes illas etiam simul sumptas comestiones nulla fiat gravis transgressio Præcepti, quia non ponitur secunda plena refectio, sed singuli adhuc servant substantiam Jejunii, & macerant corpus, qui est finis Præcepti: è contrà in nostro casu per illos labores ponitur gravis inhonoratio Festi, omnes autem illi labores attribuuntur uni mandanti, ergo meritò illi attribuitur gravis inhonoratio Festi non minùs, quàm si illos labores ipse physicè poneret.

DUBIUM II.

Quæ causa excusent ab observatione Festerum, ob quas opera prohibita liceant.

- 583 ¹ **T**ales præcipuè sunt septem: *Prima*, Dispensatio Episcopi, vel habentis potestatem qualis Episcopalem; uti Superiores Religionum, imò & Parochi, quando non datur facilis accessus ad Episcopum. *Suar. c. 33. Bonac. P. 3. n. 20.*
- ² *Secunda*, Consuetudo; nam sic licentia nundinæ illæ, in Festis passim haberi solitæ: Et præparaciones deliciarum non necessariarum, ut cupediarum, placentarum, & similibus ciborum artificiosorum; item emptiones & venditiones regularum parvi momenti. *Bonac. l. c. Laym. L. 4. T. 7. c. 2. n. 6.*
- ³ *Tertia*, Pietas in Deum: per quam licentia opera, quæ proximè, (non quæ remotè) spectant ad cultum Dei: ut pulsare campanas, circumferre imagines, vel cruces in supplicatione. Ornare autem, & verrere templa, ac similia, quæ ad ipsum officium non spectant, si absque ratione in Festum differantur, venialia habentur. *Fil. T. 27. n. 218. Bonac. l. c.*

Quarta